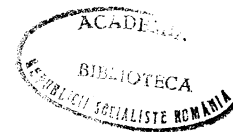

cîrlova

RUINURILE TÎRGOVIȘTII

Ediție îngrijită
și prefața
de MARIN SORESCU

EDITURA SCRISUL ROMÂNESC
CRAIOVA
1975

#593989

Coperta și ilustrația cărții : IULIANA PREDUȚ

Prezentarea artistică și tehnoredactarea : Ion Ungureanu

Redactor : MARCELA RADU

POETUL CĂLARE

„Această subțire materie și organ
al duhului“.

Dacă vedeți un tânăr venind călare dinspre 1831 să știți că e Vasile Cîrlova. Poartă uniformă de sublocotenent, gradul și al lui Mihail Lermontov, mi se pare, contemporanul său, are ținută reglementară, toți nasturii, cască, fireturi, privirea pierdută în golul dintre Carpați, iar în buzunare... ghici ? cinci poezii. Cinci poezii, dar calul său, care se numește Murgul, așa îl vom numi noi, nu știe decît una — aceea care face rap, și încă de trei ori rap — bum-bum ! /rap, rap, rap, rap — bum-bum ! Poetul o declamă după moda romantică prin fața pîlcurilor de soldați ai miliției naționale abia înființată, catane vizibile și invizibile, și atunci calul calcă mai sprinten pe cîmpia românească :

*„Pe cîmpia rumânească o tăcere pînă cînd,
Pînă cînd de arme pline să nu sune cînd și cînd,
Și p-a căria lungime
Să nu iasă cu iuțime
Cetile mereu la rînd ?“*

Ajuns la Tîrgoviște e năpădit de cunoștințele sale de istorie. Se adîncește în melancolia ruinurilor, care-l învăluie ca umbra Turnului din vechime. Filozofia îi dă ghes :

*„Dar încă, ziduri triste, aveți un ce plăcut,
Cînd ochiul vă privește în liniștit minut ;
De milă îl pătrundeți, de gînduri îl uimiți.
Voi încă în ființă drept pildă ne slujiți
Cum cele mai slăvite și cu temei de fer
A omenirei fapte din fața lumii per ;“*

Și tot așa, bate drumul dintre Craiova și vechea Cetate de scaun. Mai întâlnește și niște ciobani înfășurați în turmele lor ca în imense cojoace, le face semn, descalecă și declamă *Păstorul intristat* :

*„Voă natura vă este dată ;
Cîmpii și codri voă zîmbesc ;
Vînturi și riuri voă arată
Cum curg de dulce, cum răcoresc.*

*Soarele încă voă răvarsă
Lumină dulce, tot cu senin,
Și cerul iarăși mila își varsă
Spre fericire voă deplin.“*

Unul chiar îi răspunde și se infiripă o frumoasă discuție în versuri despre amor, pe care ciobanul îl găsea tare amar.

VASILE CÎRLOVA

Îl apucă noaptea galopînd, se oprește iarăși și vorbește cu pădurea :

*„P-acea plăcută vreme în astă tristă vale,
De zgomot mai de laturi eu totdeauna viu,
Pe muchea cea mai naltă de mă așaz cu jale,
Singurătății încă petrecere de țiu.*

*Intorc a mea vedere în urmă, înainte,
În dreapta sau în stînga, cînd sus, cînd iarăși jos,
Ș-orunde priviri multe a desfătat fierbinte
Și inimă și suflet găsesc mai cu prisos.“*

Iară murgul ce făcea ? Odată scos din cadența patriotică a *Marșului*, pe care el o știa ca pe apă, și introdus în plin modernism (gîndirea adîncă, conceptuală, meditație subțire asupra timpului, plus acele ritmuri de mirare) stă și paște iarbă verde. Știe că are de-a face cu un mare poet, îl lasă să se desfășoare, încearcă să înțeleagă cîte ceva și se gîndește că în caz de pericol, dacă autorul ar fi atacat de vreun lotru, mai hălăduind prin codrul Vlăsiei, ș-ar apăra stăpînul zburînd cu el hăt în Parnas și înapoi pe cîmpia românească. Atît îi e de drag. Simte că asistă la închegarea unui ton neobișnuit, la „prima instrinare“ a unei lire cum nu s-a mai pomenit de cînd el, Murgul, a ieșit din baladă.

Vă aduceți aminte cuvintele lui Tudor Vladimirescu, pandurul pe care G. Călinescu a găsit foarte nimerit să-l așeze cu ale sale *Proclamații*, în *Istoria literaturii* ?

„Fraților lăcuiitori ai Țării Rumânești, veri de ce neam veți fi ! Nici o pravilă nu oprește pre om de a întîmpina răul cu rău ! Șarpele, cînd îți iese înainte, dai cu cioma-

gul de-l lovești, ca să-ți aperi viața, care mai de multe ori nu se primejduiește din mușcarea lui ! Dar pre bauri care ne înghit de vii, căpeteniile noastre zic, atît cele bisericesti, cît și cele politicești, pînă cînd să-i suferim a ne suga sîngele din noi ? Pînă cînd să le fim robi ?“

E courile prozei ritmate din bardă și din secure de Tudor ajung din urmă calul și călărețul ; poetul își apleacă urechea. Se gîndește că trebuie să dea și el o proclamație către poezia română, Proclamație mai frumoasă chiar decît a lui Ienăchiță Văcărescu „creșterea limbii românești“ (alergînd, oftînd, așteptînd, trudind asupra cuvîntului), „ș-a patriei cinstire“ cu fiecare respirație. Adunate una cîte una și puse alături respirațiile fac un „cît“ ce se numește viață. Aceasta trebuie să ardă cu o flacără mare luminînd și păstori, și turme, și ruinuri, și pilcuri de ostași în mers... și tată și mumă („Ascultare mummii dați“... așa talmăcește Cîrlova ecoul primit de la înaintașii săi). Zis și făcut. Poetul scoate o foaie de hîrtie, ia pana cea adevărată și începe să scrie continuarea citatelor date de noi mai înainte, ducînd din cînd în cînd degetul la frunte (atunci de acolo venea inspirația) gest pe care îl va împrumuta din simpatie și Grigore Alexandrescu. „*Geniul său cel poetic făgăduiește mult pentru limba rumânească cea atît de frumoasă subț pana lui*“ (Ion Heliade Rădulescu).

Ca la spiritism, trebuie să te concentrezi puțin, își spuse Vasilache (are 22 de ani și încă mai este mîngiat ca un copil). Ia să vedem ce idei estetice plutesc în aer ?

A citi de mai multe ori *Prefața* lui Barbu Paris Mumulean la al său *Rost de poezii*, din 1822, (minunat titlu!), și îi vin în minte cuvintele: „*Această faptă a poeziei nu iaste alt, decît o mișcare a simțirii, o patimă sufletească și o naștere a fandasiei. Acel năluc amintit pătimind de un «ce», țese idei și păreri, alcătuiind stihuri după patimi și înălțarea duhului. La această materie, rîvna cea firească și duhul covîrșește știința. Știința iaste numai pentru podoabă bună și nu pentru mult ajutoriu.*” Tot Mumulean definise poezia „*această subțire materie și organ al duhului*”. Iată o conștiință estetică existentă în epocă, am zice noi cei de acum, la care ar trebui să adăugăm acea tulbureală lirică pe care o făceau la București I. H. Rădulăscu, Iancu Văcărescu, Grigore Alexandrescu, gesticulînd în formă de versuri, executînd pînă la capăt formula magică a invocării inspirației, care vine și nu vine, se pare că s-a arătat și nu e, dar parcă ceva sclipește și se întunecă — și așa se născu tulbureala de care vorbeam, atît de necesară poeziei. Acel năluc al minții pătimind de un „ce” — meditează în răspăr Vasile Cîrlova cu un picior în scară — frumos spus „nălucul minții”, frumos spus „ce”, dar care „ce”?

Trebuie văzută lumea de aproape și iar dădu pinteni. Harta călătoriilor sale e tipărită cu potcoave de argint și pe ea sclipesc țintele unor orașe, adinc intrate în visul junelui, care era cît pe-aci să se facă stihuiitor pe grecește: Buzău (se pare că aici s-a născut totuși), Tîrgoviște, București și Craiova (Cetatea Băniei fiind cea care îl va înfia pentru a doua oară, păstrînd cu sfințenie urna amintirii poetului). Viața poetului a fost scurtă și cum s-o explici dacă nu gîfind?

Cîrlova se ține de Turnul Chindiei ca dacia de munți, după spusa lui Florus. E revendicat de ruini dar e un spirit nou, îndrăzneț, un constructor. Jelînd trecutul pune piatra de temelie a unei zidiri cu multe bolți, de pe care cele cinci poezii ale sale s-au aruncat cu aripi de șindrilă. O simpatie funciară se declanșează în sufletul nostru de cîte ori e vorba de scriitori care mor tineri din cauze misterioase sau năpraznice. Nu poți să știi sigur unde se termină judecata de valoare din urmă, și unde începe imperiul afecțiunii. Ești tentat să umpli cu imaginație un gol și găsești aici locul tuturor posibilităților.

Așezat „pe muchia cea mai naltă” a rimei preeminesciene, contemplînd desfășurarea de verzi „livejui” și ogoare literare încă nedestelenite, Cîrlova este primul poet care nu mai incupe în odăjdiile chirilicelor.

Cea de-a șasea poezie este însăși viața sa, începută.

Vasile Cîrlova e un mare liric și pentru infuzia de tinerețe, ca un început de basm, să zicem *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte*. Prima jumătate lirică a secolului XIX are vîrsta sa, 22 de ani — o mare promisiune și o așteptare încordată a poeziei adevărate care se va realiza cu Eminescu. Autorul *Rugăciunii* (mai tîrziu *Rugăciunea unui dac*) întărită muza, ce-i făcu mari promisiuni. Dar știți ce frumoasă era iubita lui Cîrlova? Iată că „*nălucul minții*” se confundă cu chipul iubitei spre care aleargă, aleargă primenit („Mihnea incalecă, calul său tropotă...”, știți dumneavoastră) străbătînd într-un ceas decenii de romantism. Cîte file s-or fi rupt din această carte, de-a rămas atît de subțire? Ar trebui de acum încolo măcar să punem stavilă vifornițelor neprielnice

literilor de început și de sfârșit, selectând între coperti groase, de lemn sculptat, puținul acestui adolescent al liricii, rămas în adolescență ca un ostatic la Țarigrad, întiul cocon de viță al poeziei noastre.

Și cum se încheie toate astea ? Ei bine, toate astea nu se încheie. Vasile Cîrlova vine mereu dinspre 1831 să ne aducă cinci poezii. Călare.

MARIN SORESCU

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Vasile Cîrlova nu s-a bucurat (decît după 100 de ani de la moarte) de privilegiul de-a avea, adunate între două coperti, toate poeziile sale, și numai ale sale. Creația i-a apărut alături de a altor poeți. Considerăm a face un gest de dreptate publicînd această ediție de **O p e r e c o m p l e t e**.

Reproducem cele cinci poezii în ordinea în care au văzut lumina tiparului :

Ruinurile Țirgoviștii, „Curierul românesc“, 20 martie 1830 ; *Păstorul întristat*, „Curierul românesc“, 8 mai 1830 ; *Inserarea*, „Curierul românesc“, 29 iunie 1830 ; *Rugăciune*, „Curierul românesc“, septembrie 1839 și *Marșul [oștirii române]*, „Curierul românesc“, octombrie 1839. Cele două traduceri, cea din *Musaïos (Hero și Leandru)* și cea din *Voltaire (Zaira)* nu s-au păstrat, ca și multe, bănuim, din poeziile originale.

Păstrînd particularitățile de limbă, ediția ține seama de normele ortografice actuale.

Pentru întregirea imaginii, am inclus în *Addenda* o parte din materialul literar și critic consacrat lui Cîrlova, precum și arborele genealogic al familiei poetului întocmit de I. Moldoveanu.

Aducem mulțumiri Editurii „Scrisul românesc“ pentru inițiativa apariției acestei cărți.

M.S.

TABEL CRONOLOGIC

- 1809 — Se naște Vasile Cîrlova la Tîrgoviște sau la Buzău. Tatăl viitorului poet, Ioniță, este descendent al unei mici familii de boiernași buzoieni — Cărlomanii (Cîrlovanii); mama, Sevastița, se trăgea din familia Lăcustenilor, din Locusteni-Dolj.
- 1812 — Ion Budai-Deleanu termină versiunea a doua, definitivă, a „Țiganiadei“.
- 1812 — Pacea ruso-turcă de la București.
- 1816, dec. 27 — La Iași, din inițiativa lui Gheorghe Asachi, are loc primul spectacol de teatru în limba română cu „Mirtil și Hloe“, de Florian după S. Gessner.
- Vasile Cîrlova își petrece copilăria la Tîrgoviște, avîndu-l ca tovarăș de învățătură pe Grigore Alexandrescu. După obiceiul vremii, învață grecește, „ca toată lumea mai răsărită de atunci“ — așa cum spunea N. Iorga — și franțuzește.
- 1821 — Începutul mișcării revoluționare condusă de Tudor Vladimirescu.
- 1826 — Dinicu Golescu publică „Insemnare a călătoriei mele“.
- După încercări de versificare în grecește, la îndemnul lui Ion Voinescu II scrie poezii în limba română, dar nu s-au păstrat.

- 1827 — Scrie *Păstorul întristat*, poezie care va fi publicată în „Curierul românesc“ din 8 mai, 1830.
- 1827 — I. H. Rădulescu publică „Gramatica românească“.
- 1828 — V. Cîrlova scrie *Ruinurile Tîrgoviștii*, publicată în nr. 3. al „Curierului românesc“ din 20 martie, 1830. I. H. Rădulescu face cu această ocazie o scurtă prezentare a poetului, remarcînd: „geniul său cel poetic făgăduiește mult pentru limba românească, cea atît de frumoasă subț pana lui.“¹
- 1828 — *Războiul ruso-turc*.
- 1828 — Scrie poezia *Rugăciune*, publicată, postum, în „Curierul românesc“ din septembrie, 1839.
- 1829, apr. 8/20 — Apare la București primul periodic din Țara Românească „Curierul românesc“, editat de I. H. Rădulescu.
- iunie 1/13 — La Iași, se tipărește „Albina românească“, prima gazetă în limba română, din Moldova. Director: Gheorghe Asachi.
- sept. 2/14 — Semnarea Tratatului de pace ruso-turc la Adrianopol.
- 1830 — Scrie poezia *Inserarea*, apărută în același an, în nr. 31 din 29 iunie al „Curierului românesc“.

¹ apud I. Moldoveanu, V. Cîrlova și neamul său, în „Limbă și literatură“, 1965, nr. 10, p. 143.

- 1830 — Iancu Văcărescu publică „Poezii alese“.
 — Anton Pann tipărește „Versuri muzicești“, la Brașov.
 — Ia ființă miliția națională, nucleu al armatei permanente.
 — Vasile Cîrlova traduce *Hero și Leandru* după Musaios și actul I al tragediei *Zaira* de Voltaire.
- 1831 — Se înrolează, ca sublocotenent de cavalerie, în rândurile tinerei armate române, de curînd înființată.
- 1831 — Scrie *Marșul [oștirii române]*, circulînd tipărit pe foi volante, apoi reprodus în „Curierul românesc“, din octombrie 1839.
- 1831, sept. — Vasile Cîrlova moare la Craiova, fiind îngropat în curtea bisericii Madona Dudu.
- 1831, oct. 11 — Apare în „Curierul românesc“, nr. 69, p. 275, necrologul poetului semnat de I. H. Rădulescu, intitulat *Biografie : „Vasilache Cîrlova poet român, pentru care de multe ori am vorbit în „Curierul românesc“, născut în anul 1809, ajungînd în vîrstă de 17 ani a început a-și dezvolta talentul său cel poetic prin mici dar ingenioase poeme ; în vîrstă de 18 ani a făcut poema intitulată Păstorul întristat ; la 19 ani Ruinurile Tîrgoviștei, Răsunetul unui*

- fluer, Rugăciunea și alte poeme, iar la 21 ani a făcut *Marșul rumânilor*, *Inserarea*, *Ero și Leandru*, și a început și traducerea vestitei tragedii *Zaira*. În vîrstă de 22 (sic) a intrat între rîndurile miliției pămîntești, unde cu mare pagubă a patrii și a literaturii rumânești a murit după o boală de vreo 14 zile...“.¹
- 1831, oct. 25 — Gheorghe Asachi scrie despre moartea poetului în „*Albina românească*“.
- 1906 — Prima dată poeziile lui Vasile Cîrlova apar laolaltă sub îngrijirea lui G. Bogdan-Duică, în volumul : C. Nicolescu, „*Poezii și proză*“, București, p. 133—157.
Minerva, București, p. 133—157.
- 1931 — V. Cîrlova — „*Poezii*“ — Cu prilejul centenarului morții poetului. Ediție îngrijită de prof. Ioan Negoescu. Cu un portret de V. Blendea, 1931, Tîrgoviște.
- 1942 — În colecția *Operele scriitorilor români* apare volumul „*V. Cîrlova*“, prezentat de Paul I. Papadopol, Ed. Universul, 1942.

¹ apud I. Moldoveanu, *Vasile Cîrlova și neamul său*, în „*Limbă și literatură*“, 1965, nr. 10, p. 143.

STAȚIA LUI VASILE CÂRLOVA, DIN TÎRGOVIȘTE (REALIZATĂ DE V. BLENDEA).

POEZII

PĂSTORUL ÎNTRISTAT

n păstor tânăr, frumos la față,
Plin de mîhnire, cu glas duios
Cînta din fluer jos pã verdeață,
Subt umbrã deasă de pom stufos.

De multe versuri spuse cu jale
Uimate toate sta împrejur :
Rîul oprise apa din cale,
Vîntul tăcuse din lin murmur.

Cît colo turme de oi frumoase
Se rãspîndise pe livejui
Și ascultîndu-l iarba uitase,
Pãtrunse toate de mila lui.

Cîinele numai mai cu durere
Stînd lîngă dînsul, cîta în jos
Și ca s-aducă lui mîngîiere,
Glas cîteodată scotea milos.

Eho, ce zace de om departe,
Îl auzise din loc ascuns ;
Și cu suspinuri de greutate
La toată vorba îi da răspuns.

Viu lîngă dînsul, pătruns de milă
Și cu blîndețe îl întrebai :
„Tinere, spune-mi, nu-ți fie silă,
Ce foc, ce chinuri, ce gînduri ai ?

Viața voastră necazuri n-are :
E simplă, lină, fără dureri,
Și-n toată lumea nici o suflare
Ca voi nu gustă multe plăceri.

Voă natura vă este dată ;
Cîmpii și codrii voă zîmbesc ;
Vînturi și riuri voă arată
Cum curg de dulce, cum răcoresc.

Soarele încă voă răvarsă
Lumină dulce, tot cu senin,
Și cerul iarăși mila își varsă
Spre fericire voă deplin.“

El cu suspinuri atunci răspunse :
„Frate, se poate vrun muritor
Oricît să n-aibă dureri ascunse,
Fie pe scaun, fie păstor ?

Orice viață supusă zace
Subt patimi grele mult mai puțin !
Soarta nu lasă pe om în pace
Cu mulțumire a fi deplin.

Precum nu-nceată de vînt suflarea
Nici către crînguri, nici pe cîmpii ;
Așa nu-nceată nici turburarea
De multe patimi către cei vii.

Adevăr, slavă, cinste, putere
Sau bogăție eu nu doresc.
Acestea toate drept o părere,
Drept nălucire le socotesc.

Dar mai puternic, greu a supune
Orice simțire, simț pe amor,
El, izvor dulce de-ntristăciune,
Lesne aprinde foc tutulor.

Iubesc prea dulce o păstorită
Cu chip prea dulce, prea drăgălaș ;
Pentru ea numai simț neputință,
Pentru ea numai sînt pățimaș.

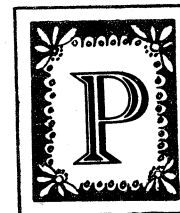

De lângă mine ea cînd lipsește,
Natura n-are nimic frumos ;
Sufletul tare mi se mîhnește,
Orice privire e de prisos.

Și drept aceea a tînguire
Fac să răsune fluerul meu,
Lăsînd și turma în năpustire,
Vărsînd și lacrimi din ochi mereu“.

ÎNSERAREA

e cînd abia se vede a soarelui lumină
În vîrful unui munte, pe fruntea unui nor,
Și zefirul mai rece începe de suspină
Pîn frunze, pe cîmpie cevași mai tărișor ;

P-acea plăcută vreme în astă tristă vale,
De zgomot mai de laturi eu totdeauna viu,
Pe muchea cea mai naltă de mă așază cu jale,
Singurătății încă petrecere de țiu.

Întorc a mea vedere în urmă, înainte,
În dreapta sau în stînga, cînd sus, cînd
iarăși jos,

Ș-oriunde priviri multe a desfăta fierbinte
Și inimă și suflet găsesc mai cu prisos.

Cînd o cîmpie plină de iarbă mi s-arată,
Pe care ostenește vederea alergînd,
Ș-a căria văzută de flori împestrîțată
Se-ntunecă cu noaptea pe caru-i-naintînd,

Cînd o dumbravă deasă, cu frunte prea măreață
Încorunează cîmpul, s-arate mai frumos
Și nencetat din sînu-i răvarsă cu dulceață
Pă-ntinderea cîmpiii un vînt mai răcoros.

Pe de o parte iarăși o gîrlă șarpuieste,
Întocmai ca o pînză se vede albă-n jos
Și ni se pare încă în vînt că filfîiește,
Mișcîndu-se de pietre talazu albicios.

Cu ce plăcere încă s-aude de departe
Un glas de păstorițe, un fluer de păstor,
Ce după cîmp cu turma se-ntoarce la o parte
Și lasă, cînd se culcă, pe cîine păzitor.

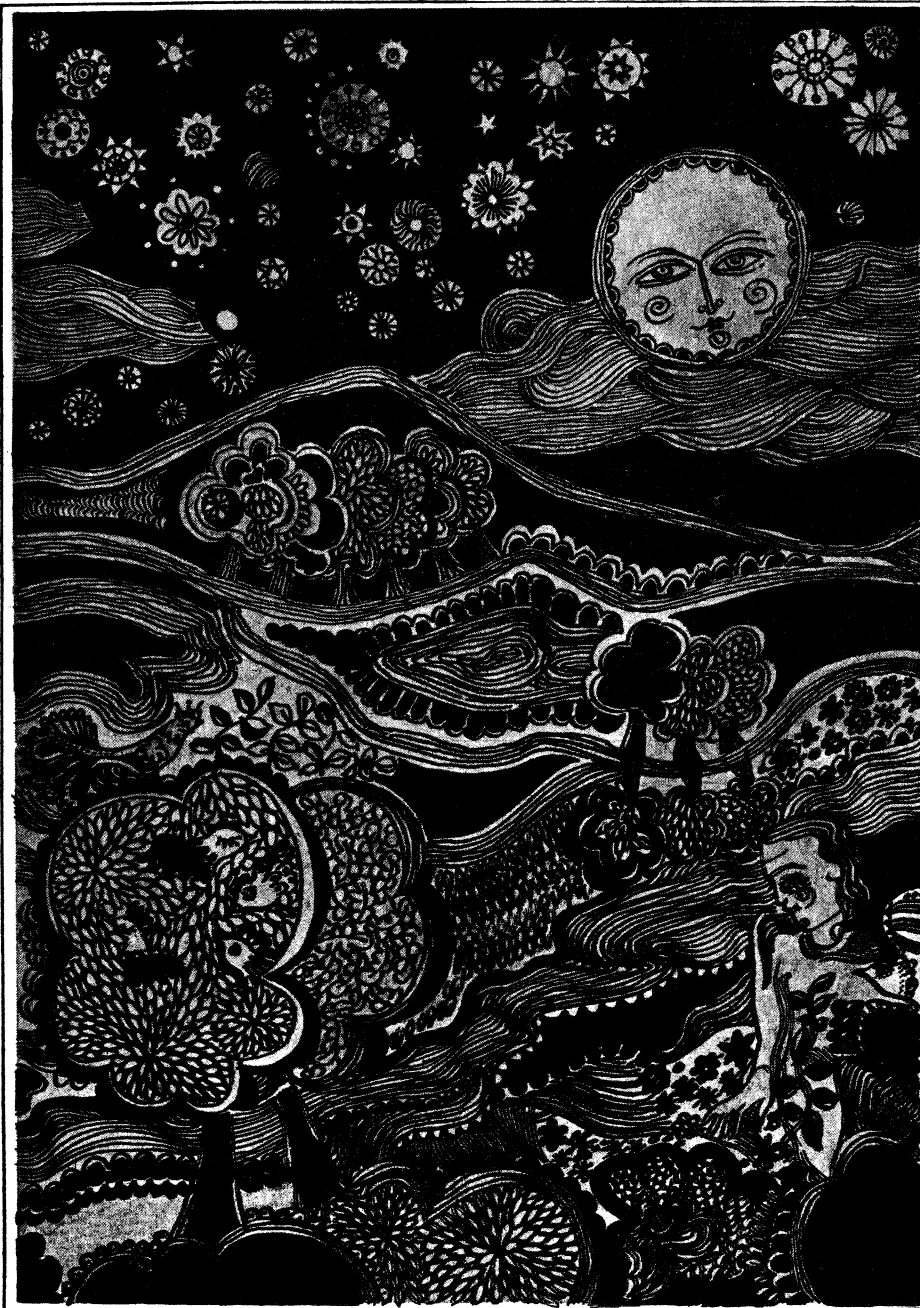

Dar icea, mai aproape, s-aude o murmură,
De rîu să fie oare, ce curge nevăzut ?
Pe lîngă el cînd trece păstorul, nu se-ndură
D-un pas să-și depărteze auzul un minut.

Cît colo filomila, de multă-ntristăciune
Ascunsă, în stuf, cîntă cu glas pătrunzător,
Ce prin Eho se duce și altora le spune
Că pieptul d-unde iese hrănește mare dor.

De lături și zefirul ascultă cu plăcere
Și pîntre frunzi se plimbă ca umbra de ușor :
El numai cîtodată rugîndu-se îi cere
Ca cîntecul să ție ceva mai mulțișor.

P-acea singurătate ce ochiul sus privește,
Cînd razile de soare natura stăpînesc,
Îndată ce și umbra de noapte se ivește,
Grămăzile de stele încep de strălucesc.

Încet-încet și luna, vremelnică stăpână,
Se urcă pe orizon câmpiile albind,
Și plină de plăcere, c-o frunte mai blajină
Își caută de cale adesea mulțumind.

Acum și somnul vine ușor, de odihnește
În brațurile sale p-oricare muritor ;
Ființa milostivă de sus îi poruncește
Pământului să fie în veci mîngîitor.

De multă nemișcare, ce face piste toate,
Vederea împrejurii se-ntoarce cu fiori,
Pământul în somn dulce un geamăt parcă scoate
Și cerul ni s-arată acum mai cu răcori.

Dar ăstui suflet jalnic, lipsit de mîngiere,
Odihnă, mulțumire nu-i poci găsi de loc ;
Oriunde veselie din inimă îmi pierde,
Și de aceea umblă fugar din loc în loc.

Ce caută nu știe, dar simte că lipsește
Ființa care poate să-l facă fericit,
Și neputînd găsi-o, în vreme ce-o dorește,
În negura mîhnirii mai mult s-a rătăcit ;

Întocmai ca o luntre ce, slobodă pe mare,
Nu poate de furtune a mai găsi pămînt ;
Ce n-are nici nădejde, că poate d-întîmplare,
Cu vremea s-o arunce la margine vrun vînt.

RUINURILE TÎRGOVIȘTII

, ziduri întristate ! O, monument slăvit !
În ce mărimă naltă și voi ați strălucit,
Pă cînd un soare dulce și mult mai fericit
Își rāvārșă lumina p-acest pāmînt robit !
Dar în sfirșit Saturnu, cum i s-a dat de sus,
În negura uitării îndată v-a supus.
Ce jale vă coprinde. Cum totul v-a pierit !
Subt osîndirea soartei de tot ați înnegrit !
Din slava strāmoșască nimic nu v-a rămas.
Oriunde nu se vede nici urma unui pas.
Ș-în vreme ce odată oricare muritor
Privea la voi cu rîvnă, cu ochiu-ațîntător,
Acum de spaimă multă se trage înapoi
Îndată ce privirea îi cade drept pe voi...

Dar încă, ziduri triste, aveți un ce plăcut,
Cînd ochiul vă privește în liniștit minut :
De milă îl pătrundeți, de gînduri îl uimiți.
Voi încă în ființă drept pildă ne slujiți
Cum cele mai slăvite și cu temei de fer
A omenirei fapte din fața lumii per ;
Cum toate se răpune ca urma îndărăt,
Pe aripile vremii de nu se mai arăt ;
Cum omul, cînd să fie în toate săvîrșit,
Pe negîndite, cade sau pierе în sfîrșit.
Eu unul, în credință, mai mult mă mulțumesc
A voastră dărămare pe gînduri să privesc,
Decît zidire naltă, decît palat frumos,
Cu strălucire multă, dar fără un folos,
Ș-întocmai cum păstorul ce umblă pre cîmpii,
La adăpost aleargă cînd vede vijălii,

Așa și eu acuma, în viscol de dureri,
La voi spre ușurință cu triste viu păneri.
Nici muzelor cîntare, nici milă voi din cer,
O Patrie a plînge cu multă jale cer.
La voi, la voi nădejde eu am de ajutor ;
Voi sînteți de cuvinte și de idei izvor.
Cînd zgomotul de ziuă înceată preste tot,
Cînd noaptea atmosfera întunecă de tot,
Cînd omul de necazuri, de trude ostenit
În liniștirea nopții se află adormit,
Eu nici atunci de gînduri odihnă neavînd,
La voi fără sfială viu singur lăcrămînd
Și de vederea voastră cea tristă însuflat
A noastră neagră soartă descoper nencetat.
Mă văz lîngă mormînt al slavei strămoșești
Și simț o tînguire de lucruri omenești ;

Și mi se pare încă c-auz un jalnic glas
Zicînd aceste vorbe : „Ce, vai ! a mai rămas,
Cînd cea mai tare slavă ca umbra a trecut,
Cînd duhul cel mai slobod cu dînsa a căzut“.

.....
Acest trist glas, ruinari, pă mine m-au pătruns
Și a huli viața în stare m-au adus.

.....
Deci priimiți, ruinari, cît voi vedea pămînt,
Să viu spre mîngăiere, să plîng pe-acest
mormînt,

Unde tiranul încă un pas n-a cutezat,
Căci la vederea voastră se simte spăimîntat !

RUGĂCIUNE

Ființă naltă, lungă vedere,
Izvor puternic de mîngiere,
Pavază sfîntă astui pămînt !
Dă ascultare, nu-ți fie silă,
Unui glas jalnic, ce cere milă,
Ce a se plînge are cuvînt.

Nu se cuvine a se răpune
În vînt ca fumul o rugăciune
Cu plîns făcută lingă altar,
Unde nădejde are oricine
Să dobîndească cerînd vrun bine
Sau lui să-ncete vrun ce amar,

Unde tot omul, cînd îți vorbește
Vorbe în taină, smerit privește
A ta ființă de față stînd ;
Unde tu însuți simți datorie,
S-arăți oricărui spre bucurie,
Că vrei fierbinte s-ajुți oricînd !

A ta putere nemărginită
În veci urmează a fi pornită
Spre ușurință și spre folos ;
Nici să nu lase p-a ta zidire
Tristă să zacă în asuprire,
Să nu te simță de reazăm jos !

Nu cer prisoase sau nălucire ;
Voiesc dreptate, cer mîntuire
Patriii mele, jalnic pămînt,
Vai ! ale cărui neazuri multe
Ce suflet poate să le asculte
Și să nu plîngă dînd crezămînt !

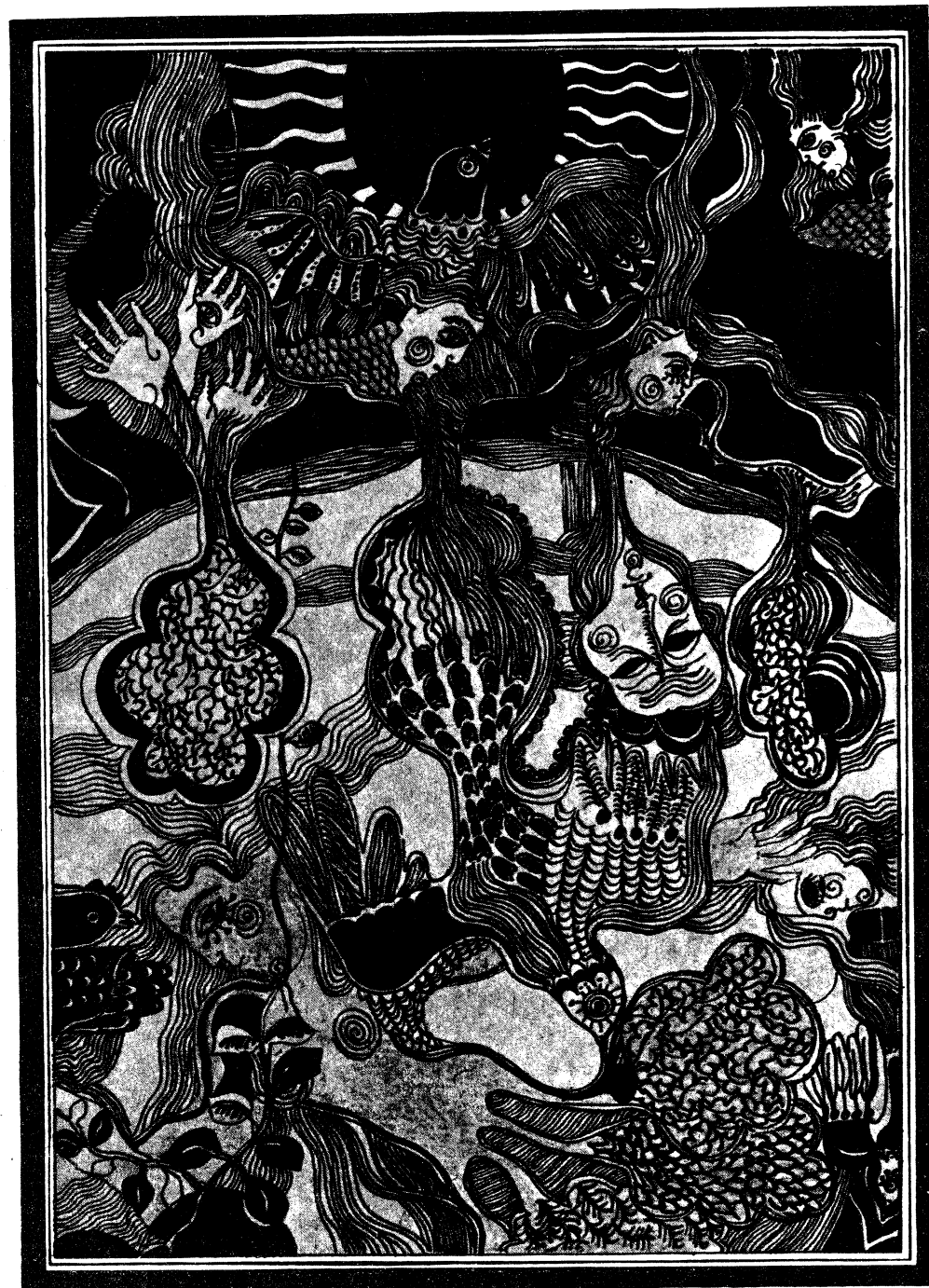

La ea te-ntoarce, de vezi cum geme,
Cum a se plînge însuși se teme,
Privind că este tuturor joc,
Unde dreptatea cătare n-are,
Nici asupritul face strigare,
Căci el în vină cade pe loc.

Destule veacuri, de cînd o soartă
Nemilostivă, mereu ne poartă
Spre osîndire, cum e mai rău !
Destule veacuri, de cînd suspină,
Mîhnirii jertfă, fără lumină,
Încît nu vede nici cerul tău !

Vîntul îi suflă tot neplăcere,
Norii îi ploă nemîngiere,
De flori nu gustă plăcut miros,
A primăverii dulce ivire
Pentru ea n-are înveselire,
Ei nu răvarsă nimic frumos

Din ale tale bunătăți, fapte
Spre fericire tuturor date
 Ea numai parte n-are de loc,
Ea numai rîvna unui părinte
Puternic foarte de loc nu simte,
 Ca să-i aducă dulce noroc.

Nu cumva, Soare, că merit n-are
Să se numească nație mare,
 Să guste dreptul cuviincios,
Cînd în tot chipul spre fală poate
Neprețuite daruri s-arate
 Cu care lumii să dea folos ?

Cu dreptul este, naltă ființă,
A fi în astă grea neputință,
 Acum s-ajungă așa de prost
Fiica acelor, ce, cît se poate
Cu strălucire urmînd în toate,
 Stăpînitorii lumii au fost ?

Cu ce dreptate pradă să fie,
Să tot încerce sfîntă urgie,
 Cînd împotriva-ți ea n-a urmat ?
Cu ce dreptate streinii calcă
Dreptul asupra-i, cînd rău să facă
 Ea lor vrodată n-a cugetat ?

De e greșită ție, Părinte,
Milostivire în sfîrșit simte,
 Te rog, înceată-i biciul de foc ;
Iar dacă soarta de răutate
O asuprește, pe nedreptate,
 Fără de vină a fi de loc.

Cum poți să suferi cu mulțumire,
Nevinovate în asuprire
 Să aridice glas în zadar,
Cînd împotriva voinții tale
Nimic nu poate ca să te-nșale,
 Nici să urmeze un pas măcar ?

A ta vedere zărește toate,
Mîna ta iarăși îndată poate
 Să zăticnească răul din drum
Și cu adîncă înțelepciune
Să-mprăștieze lumii tot bune,
 Spre mîngîiere a fi oricum.

Deci cu dreptate, naltă Putere,
Dă ascultare unui ce cere
 Patriei sale bine, folos.
Cunoaște-i dreptul uitat de tine
Și de aceea călcat d-oricine,
 Ce i se cade, dă-i cu prisos.

Apleacă mîna de o ardică
Și-ndată fă-o mare din mică,
 Să lase nume nemuritor.
Și-n norii cinstii mult să se-nalțe,
Pe calea vieții în veci să calce,
 De strălucire avînd izvor.

Trimite-i încă plăcută rază,
Negură tristă să nu mai vază,
Arată-i cerul tot cu senin !
Și patriotul să aibă fală
A-și pune vița națională
La întrebarea unui strein.

Cîte acuma suferă rele,
Ca vîntul praful, în laturi dă-le,
Să nu mai vază nici urma lor
Și neștiută să nu mai zacă,
Ci împotriva zgomot să facă
În toată lumea răsunător.

Dar ea cu lacrimi l-a ta ființă
În veci închine recunoștință,
Să glăsuiască numele tău,
Urmînd întocmai voinții tale,
Cerînd și rîvna inimii sale
A-i fi spre pază la orice rău.

Dar ce să fie acea lumină,
Ce sus se vede de focuri plină,
Și dimpreună un zgomot lin ?
Nu crez să fie semn de furtună,
Cînd de loc vîntul nori nu adună,
Cînd peste toate privesc senin.

Nu cumva, Soare, veste să fie
Patriei mele spre bucurie,
Că rugăciunea, ce a făcut,
De către sfîntul se-mbrățișază,
Și că prin focuri încredințează
A ei lucrare nu dupe mult ?

Adevăr este acea lumină,
Vestește soartă de raze plină,
Ce se gătește ăstui pămînt ;
Ce din poruncă supusă vine,
Patriei mele în veci să-nchine
A ei credință cu jurămînt.

MARȘUL [OȘTIRII ROMÂNE]

dragii mei copii războinici, ascultare mării dați,
Iată vreme, mic și mare armele s-îmbrățișați,
Strigînd toți c-o glăsuire,
Spre a mării fericire
S-alergăm de obște frați.

Cerul vouă vă deschide un drum foarte lăudat,
Ca să mergeți cu pas mare către slavă nencetat.
Vie-vă, copii, aminte
Că Europa însuși simte
În ce cale ați intrat.

Glasul patriii să sune în auzul tutulor,
Strigînd vouă : „Lenevirea rușinată subt picior“.
Toți acumă c-o mișcare,
Spre a voastră înălțare
Să dați mină de-ajutor.

Acea armă ruginită și ascunsă în mormînt
Brațurile să-nfierbînte ; însă iarăși pe pămînt.
Tinerimea s-o-ncunune
Cu izbînde foarte bune ;
Pe ea facă jurămînt.

Înainte fiececărui îndestul v-ați umilit,
Îndestul și lenevirea în somn greu v-a stăpînit.
Acea soartă fără milă,
Sau de voie, sau de silă,
În sfîrșit v-a slobozit.

Priviți slava de aproape ; voi în urmă-i ați călcat
Și pe fruntea fieșcării raza ei a luminat.

Deci la arme dați năvală
Și la rînd ieșiți cu fală,
Corbul iată s-a-nălțat.

El subt aripă-i vă cheamă și vestește ca să știți,
Că d-acuma înainte *nație* să vă numiți.

Deci cu dînsul înainte
Alergați cît mai fierbinte,
Laudă să dobîndiți.

Pe această sfîntă cale înfrunțați orice nevoi,
Biruința pretutîndeni să se ție dupe voi,

Și strigați c-o glăsuire :

„Slavă, dragoste, unire
În veci fie lîngă noi !“

Înainte-vă vrăjmașii să aplece fruntea lor,
Să-și cunoască neputința, ca să scape de omor ;
Dar atunci a voastră mină
Pe ei fie mai blajină,
Dându-le și ajutor.

Vitejia și răbdarea aici încă moștenesc,
Încă curge pîntre vine acel sînge strămoșesc,
Ce la vreme se arată
De nu pierе niciodată,
Ca un dar dumnezeiesc.

Pe cîmpia rumânească o tăcere pînă cînd,
Pînă cînd de arme pline să nu sune cînd și cînd,
Și p-a căria lungime
Să nu iasă cu iuțime
Cetile mereu la rînd ?

Aici școala biruinții într-o vreme a stătut,
Ale căria ruinuri să văd încă vechi de mult.
Dar acum fără zăbavă
Acea strămoșească slavă
E să vie în minut.

Glasul vostru strigînd „slavă“ pe strămoși a deșteptat,
Ale căroră țărînă în mormînturi s-a mișcat.
Ș-umbrile în veci tăcute
Stau cît colo nevăzute,
Privind corbul înălțat.

Ce privire dulce mie ! Steagul filfiie în vînt,
Armele lucesc veriunde, slava iese din mormînt,
Tinerimea îndrăzneată,
Mîndră, falnică, măreață,
Ușor calcă pre pămînt.

Lacrămă de bucurie, curge, curge ne-ncetat !
Veacuri sînt de cînd ascunsă p-al meu sîn tu n-ai
picat !

Arma iată că lucește,
Slava iată că zîmbește,
Corbul iată s-a-nălțat !

ADDENDA

LA MOARTEA LUI CÎRLOVA

Olira mea, suspină ! al tău glas plin de jale
În umbră să răsunе, să geamă la mormînt :
Cîrlova nu mai este !!! suspină p-a lui cale
Și fă să se auză pe aripe de vînt :
„Cîrlova nu mai este ! și lira-i a-ncetat !“

O, tînăr cîntărețe ! pasăre trecătoare !
Abia te-ntraripaseși, abia dulcele-ți glas
Chema să te auză pe craca săltătoare
Pe călători, ș-îndată, oprindu-le-a lor pas,
Țintind a lor vedere... tu zbori și i-ai lăsat !

Tu ai urît o țară unde puțini ascultă
Sau unde-a ta cîntare cu ei nu însoțești ;
Încă trăind, tu viața o petreceai mai multă
Sorbit în armonia a cetelor cerești,
Unde ostaș d-aicea acol-ai și grăbit.

Subt tînăra ta mînă, degetele-arzătoare,
Acum se-nfiorează liră de serafimi ;
Asculți tu alte imnuri, începi altă cîntare
S-îndemni tu alți războinici, vitejii heruvimi,
Și alt post mai cu slavă ți-a fost ție gătit.

Acolo-ți era locul al tău de moștenire :
Poetul aci este strein și călător ;
Astfel vulturul mîndru din nalta sa privire
Parcă ar zice lumii din marele său zbor :
Pămîntul mi-este leagăn, dar lăcuiesc în cer.

O, fenomen ce-n veacuri abia cînd se ivește,
O, stea care răsare chiar într-al său apus !
Ce fu a ta lucire ? Și ce ne prevestește ?
Ce înger te întoarce ? Ce înger te-a adus ?
 Și cum se pun acelea care cu tine pier ?

De unde ești, ascultă jălinda mea cîntare,
Vezi lacrăma ce pică pe scumpul tău mormînt.
În ceasul după urmă, în cea d-aici plecare
Iubiții-ți fără mine, cu cei ce nu mai sînt,
 Văzură cum ți-iei zborul, și tuciul trist vestea.

.....
Și eu sînt ca metalul ce plînge după tine,
Prin focuri de durere trecut și lămurit,
Și patimile repezi izbînd inima-n mine,
Fieștecare scoate un sunet osebit,
 Care-astupat mugește, se-nneacă iar în ea.

Lutoasa mea ființă aci se zăbovește,
Dar eu sînt după tine, pe urmă-ți te-nsoțesc ;
Rîvna p-ale ei aripi acolo mă răpește
Și soarta ta cea lesne în veci eu o doresc,
 Dar... plumbul datoriei mă trage iară jos.

Cu care legătură afirea mea se-ntină,
Întocmai ca ștejarul adînc rădăcinat !
Vîntul cînd se răscoală, el geme și suspină,
Trosnește și răstoarnă orice l-a-ncongiurat,
 Și tot ce mai rămîne privește dureros.

Vai ! iată a mea soartă, și cît de povăroasă !
Iar tu ai fost ca floarea cea primăvăroasă
Ce-o smulge, -o ia zefirul, ș-iși las-al său miros.

(I. Heliade-Rădulescu, *Opere, I*,
Editura pentru literatură,
București, 1967)

CUNUNA LUI CÎRLOVA

De unde-aduci, zefire,
Suspınuri mîngîioase ?
D-a lui Apolon¹ lire
Par sunete-argintoase !...

Nu sînt păreri deşarte...
Neşţine-l moşţeneşte,
Fehul a noastră parte
Precînd o părăseşte.

Tu, Eliade-mi spune,
Ce fiiu eşti ? cum te-arată
Cu numele ce-ţi spune
Elios² al tău tată ?

Plecînd el să se culce,
Spune-mi, mai ai vrun frate,
Cărui pe aripa-ţi dulce
S-atingă-i dă dreptate ?

Stăpîn d-a vestii gură !
Tu faci de aflu multe...
Ce simţ preste măsură,...
Cîrlova f  s-asculte.

F -i desluşire vie :
Cum, orice neam începe,
Întii prin poezie
Fiinţă de-şi percepe ;

Și cît spre săvirșire
S-apropie poeții,
Cum vin cu grămădire
Mijloacele poveții ;

Pier proaste viclesuguri,
S-înalță-nvățătura,
Științe, meșteșuguri,
Născînd literatura.

Dă-i astă inverzită
De laure cunună,
De mine împletită
Cu obștea d-împreună !

Și zi-i spre nemurire
Cu cît păsaște trepte,
De lauri înflorire
Că are să aștepte.

(Iancu Văcărescu, în volumul
Poeții Văcărești, *Versuri alese*,
E.P.L., București, 1961)

¹ Phoebus — Apollo
² Elios — Soarele

EPIGONII

L
-ale țării flamuri negre *Cirlova* oștirea cheamă,
În prezent vrăjește umbre dintr-al secolilor plan ;
.

(Eminescu, *Poezii*, E.S.P.L.A.,
București, 1958)

CÎRLOVA

Văzut-ați voi, când primăvara vine,
Acele flori plăpânde, delicate,
Care 'nflorite-abia, mor împăcate
Vestind albastrul zilelor senine ?

Așa poetul unor vremi uitate
Solit a fost de armonii divine
Ce-au fermecat o clipă din ruine
Tîrgoviștea cu vechile-i palate.

Cu el venea o 'ntreagă primăvară
De cîntece, — dar fu ursit să piară...
Trist sol sfios al zărilor albastre,

Simțind că moartea timpurie-l darmă,
Aruncă-n zorii deșteptării noastre
Întiul glas de trîmbiță de-alarmă !

Șt. O. Iosif, *Poezii*,
Fundatia pentru literatură și
artă, București, 1944)

In Țara Românească poezia avea mai multă nervă
și începuse a se îndrepta după gustul național ; multe
bucăți de o adevărată poezie se și publicară de Vă-
cărești, Eliad, Cirlova...

(Mihail Kogălniceanu, *Tainele ini-
mei*, Biblioteca pentru toți, Editura
pentru literatură, București, 1964).

Umbrele acestor eroici războinici parcă le vezi
învoltîndu-se singuratece și tăcute împregiur acestii
ruine ; adierea vîntului ce suflă din Carpați, șuierînd
în pustiul turn, ne pomenește numele lor, și unele
mărețe ale Ialomiței pare a cînta necontenit un cîntec
de mărire la gloria lor. Astfel i se nălucește oricărui
român cu inimă simțitoare cînd cată l-această mult
elocventă ruină ; și el nu să poate opri d-a simți du-
rere amară și d-a ofta după vremea trecută. Dar ni-
meni n-a simțit aceasta mai puternic și n-a exprimat
în cuvinte mai frumoase simțirea sa, ca tine, Cirlovo,
floare a poeziei, june cu inimă de foc. Ca o cometă
trecătoare tu străluciși un minut peste România ui-
mită și încîntată de lucirea ta. O moarte crudă te răpi
fără vreme, dar apucași a ne lăsa o lacrămă fierbinte
pentru gloria trecută și o scînteie dătătoare de viață
pentru viitor. Cîntarea ta sublimă asupra ruinelor
Tîrgoviștei puse pecetea vecinicii asupra-le și ni
le va păstra chiar cînd pustiirile anilor le va șterge cu
totul dupre pămînt.“

(N. Bălcescu, *Românii sub Mihai-
Voievod Viteazul (Căluğărenii)*, Edi-
tura Tineretului, București, 1960).

Pentru a se avea toate înrîurile din care vin poeziile lui Cîrlova — acel mînunchi de flori care te face să-ți închipui ușor întreaga pajiște primăvăratică din care au fost culese, — trebuie să se adauge și entuziasmul său romantic, idealismul lui curat, patriotismul lui războinic de ostaș începător al unei oștiri nouă...“ .

„...el s-a făcut vrednic de a fi citit și de vremurile noastre, prin însușiri care au fost pe atunci numai ale lui : un simț perfect al ritmului, care nu se încurcă, nu șchioapătă niciodată, o stăpînire deplină pe aceea săracă limbă abstractă și banală a lui și, în sfîrșit, desăvîrșita egalitate cu sine însuși în aceea cuminte limbă bună... (în care nu se rătăcesc icoane nouă și din care nu pornesc strigăte zguduitoare, precum nu răsună nici risul șăgalnic sau risul de batjocură)“ .

(N. Iorga, *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea*, vol. I, Minerva, București, 1907).

Cîrlova a putut fi poetul începător al literaturii române moderne, pentru că la acest rol îl indica și natura temperamentului său și clasa lui socială.

Cîrlova a avut natura eminentemente romantică. El este mai romantic decît Bolintineanu și poate tot atît de romantic ca și Eminescu. Are sensibilitatea și imaginația romantică, are adînca nemulțumire de prezent, are aspirații cătră alte țărîmuri și, cu tot optimismul, care e al epocii, din *Marșul oștirii române*,

în poeziile sale vibrează de mai multe ori nota pesimistă în *Inserarea și Rugăciune*, și mai ales în *Ruinurile Tîrgoviștei...* — cea dintăi expresie a pesimismului literar român.

Acest temperament romantic l-a îndreptat în chip hotărîtor spre Lamartine, adică spre poezia nouă.“

(G. Ibrăileanu, *Scritori români și străini*, vol. I, Editura pentru literatură, 1969).

Originală este amestecarea lamartinismului cu idilic gessnerian. Cîrlova are [...] un simț acut al liniștii cîmpenești, măsurate de svonuri monotone...“ .

(G. Călinescu, *Istoria literaturii române*, Editura Fundației pentru literatură și artă, București, 1941).

Este greu de lămurit dacă poetul atît de tînăr, sensibil la stilul romantic, a trăit cu adevărat pasiunile corespunzătoare, sau dacă le-a dat numai expresie, cu inteligența artistică. Deoarece l-am văzut tot atît de apt să reproducă rînd pe rînd stilul pastoral și sentimentul patetic al ruinelor, precum și să-și stimuleze coarda națională și civică, îl socotim un artist, în disponibilitate de simțiri cît mai felurite, care n-a avut timpul să-și dezvăluie temperamentul intim, nota dominantă a sensibilității (un artist al versului mai curînd decît al limbii, împestrîtată cu munte-nisme neestetice, pe alocuri surprinzătoare, dar nu suficient de bogată și expresivă). Cîrlova e așadar

un virtuos, care a stăpînit mai multe instrumente : naiul păstoresc, trîmbița de fanfară ostășească, violoncelul grav, prima vioară și orga profundă. Pentru că opera lui atît de puțină se orchestrează variat, fiecare din poemele lui merită considerație analitică. Ele au stîrnit entuziasmul contemporanilor, circulînd în nenumărate copii manuscrise. Veacul nostru le recunoaște valoarea estetică și însemnătatea istorică. Poet de tranziție, Vasile Cîrlova încheie secolul al XVIII-lea la un nivel literar mai ridicat decît toți predecesorii săi și inaugurează romantismul, intuindu-i toate notele esențiale. În sfîrșit, în zorii unei renașteri literare, poetul nu e numai crainicul ei, ci și vestitorul redeșteptării naționale. Respingînd convenționalul portret al ofițerului, veridic numai ca document echipamentar, să păstrăm imaginea unui tînar însuflețit de toate simțirile momentului crucial și tot atît de iscusit în instrumentarea lor felurită.“

(Șerban Cioculescu, *Istoria literaturii române moderne*, Editura didactică și pedagogică, București, 1971)

Posteritatea a văzut într-insul indeosebi pe cîntărețul îndurerat al gloriei stinse, al ruinelor Tirgoviștei și s-a ajuns pînă acolo încît un istoric literar se miră că portretul scriitorului nu ne arată o figură eterată, cu plete și cu lavalieră, ci un militar cu mustață ascuțită și cu cască. Militarul acesta a avut un suflet complex, care a sacrificat un moment modei contagioase a Arcadiei, care s-a înfiorat de vagul și

de nelancolia preromantică, s-a lăsat legănat de sentimentalitatea romantică, dar care a știut să se sustragă influențelor și să vibreze în accente puternice și personale, atunci cînd soarta patriei și durerea comună au cerut imperios glasul lui ca să fie trîmbițate. Și, deși aceasta n-a purificat întregul material poetic cuprins în opera sa, opera aceasta se realizează la o temperatură artistică suficient de înaltă ca să vedem în poetul mort așa de timpuriu unul dintre spiritele cele mai puternice ale poeziei române...“.

(D. Popovici, *Romantismul românesc*, Editura tineretului, 1969)

Activitatea literară a lui V. Cîrlova se rezumă la aceste cinci poezii, suficiente însă pentru a evidenția o reală vocație. Lirismul tînarului scriitor constă în vibrația sinceră în fața unei lumi care renăștea după o lungă hibernare, în cutezanța de a supune un domeniu mai vast al motivelor rigorilor creației, în hotărîrea de a prelucra limba, de a lărgi sfera vocabularului poetic, de a imprima versului, mai cursiv și melodios, un ritm modern. Nu putem ști cu certitudine care ar fi fost configurația operei, dacă scriitorul n-ar fi murit la o vîrstă atît de crudă. Prin aceea ce ne-a dăruit, V. Cîrlova se situează drept cel dintîi poet romantic, de certă valoare artistică, vestind în literatura noastră începuturile lirismului elegiac, meditativ și eroic.“

(*Istoria literaturii române*, II, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968)

CUPRINS

1. <i>Poetul călare</i>	5
2. Notă asupra editiei	13
3. Tabel cronologic	14
4. Poezii	19
— Păstorul întristat	21
— Înserarea	27
— Ruinurile Tîrgoviştii	34
— Rugăciune	40
— Marşul [oştirii române]	50
5. Addenda	59